

Gönderim Tarihi: 17.04.2016 Kabul Tarihi: 21.12.2016

DEDE KORKUT SÖYLEMİYLE ÇANAKKALE ZAFERİ'Nİ ANLATMAK: “KOÇAKLAR 1915 ÇANAKKALE”¹

Selami ALAN*

EXPLAINING ÇANAKKALE VICTORY WITH THE STATEMENT OF DEDE KORKUT: “KOÇAKLAR 1915 ÇANAKKALE”

Öz

Türk tarihinin dönüm noktalarından biri olan Çanakkale Zaferi, günümüze kadar geçen yüzyıllık süre içerisinde birçok edebî esere konu edilmiş; vatan, millet ve özgürlük uğruna can veren şehitler hatırlatılmaya çalışılmıştır. Bu savaş sırasında yaşanan kahramanlıkları unutturmamak isteyen sanatçılarımızdan biri de Oyhan Hasan Bildirki olmuştur. *Koçaklar 1915 Çanakkale* eserini kaleme alan Oyhan Hasan, bu eserinde geleneksel anlatı tekniğiyle modern anlatı türlerini harmanlamaya çalışmıştır. Yani, Türk kültür tarihinin temel taşlarından biri olan *Dede Korkut Hikâyeleri*'ndeki üslubu kullanarak Çanakkale Zaferini anlatmayı denemiştir. Böylece okuyucusuna hem Çanakkale'yi ve Dede Korkut'u hatırlatmayı istemiş hem de Türk tarihini bir bütün olarak ele almıştır. Kaynak olarak *Dede Korkut Hikâyeleri* ile *Koçaklar 1915 Çanakkale* eserini kullandığımız bu çalışmada, eserde geçen olaylar aracılığıyla Çanakkale'de yaşanan kahramanlıklardan kesitler sunmanın yanı sıra eserle hikâyeler arasındaki söylem benzerliklerini tespit ederek Dede Korkut ağzının günümüzde hâlâ var olduğunu göstermek hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dede Korkut Hikâyeleri, Koçaklar 1915 Çanakkale, Oyhan Hasan Bildirki, Çanakkale Zaferi, Hikâye.

Abstract

Çanakkale victory, one of the turning points in Turkish history, has been the subject of many literary Works in the period of a hundred years; the martyrs who died for home, nation and freedom have been reminded. One of the artists who has tried to remind the heroism is Oyhan Hasan Bildirki. Oyhan Hasan, who penned the novel of *Koçaklar 1915 Çanakkale*, tried to mix the traditional and modern telling techniques. That is, he tried to use the style of Dede Korkut, which is one of the keystones of Turkish culture history, to tell the Çanakkale victory. Accordingly, he wanted to remind both Dede Korkut and Çanakkale, and tackled Turkish history as a whole. In the study for which

¹Bu makale, 2015 yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Sosyal Bilgiler Eğitimcileri Derneği işbirliği ile düzenlenen IV. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'nda (USBES) aynı başlıkla sunulan bildirinin düzenlenmiş ve geliştirilmiş hâlidir.

*Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türk Dili Bölümü, alanselami@gmail.com.

we used *Dede Korkut Stories* and *Koçaklar 1915 Çanakkale* we tried to Show sections from the heroisms experienced in Çanakkale. Moreover, we aimed to indicate that the spirit of Dede Korkut is still alive by showing the similarities between the stories and the work.

Keywords: Dede Korkut Stories, Koçaklar 1915 Çanakkale, Oyhan Hasan Bildirki, Victory of Çanakkale, Story.

1. Giriş

Tarih, her ne kadar, milletlerin başından geçen olayları zaman ve mekân belirterek somutlaştırmaya çalışsa da aslında bir anlatıdan ibarettir. Zira bahsedilen olay ve kişiler ile o zamandan günümüze kalan mekânlara, istenilen değeri veya değersizliği yükleyen bu anlatılardır. Örneğin Çanakkale’de açılan bir siper, bize tarihin acı ve aynı anda kahramanlık dolu günlerini anımsatırken bu anlatılarla beslenmemiş bir Çinlinin veya bir Amerikalının gözünde savaş sırasında saklanmaya yarayan bir çukurdan öteye geçememektedir. Olay, kişi ve mekânlara bu açıdan bakıldığında bir milletin tarih, kültür ve değerlerinin anlatılar yani edebiyat sayesinde var olduğu ve yine edebiyat sayesinde geleceğe aktarıldığı görülmektedir.

Köklü ve şanlı bir geçmişe sahip olan Türk milletinin yaşam öyküsünü geleceğe taşıyarak bu milletin kültürünü, değerler sistemini yani tarihini yaşatan birçok eser vardır. Bu eserler arasında ise Türk kültür dünyasının en değerli ve başta gelen şaheserlerinden biri olan *Dede Korkut Hikâyeleri* önemli bir yer tutmaktadır. Bu hikâyeler, Dede Korkut’un çağlar ötesinden yankılanan “Han’ım hey!” nidasıyla birlikte Türk milletinin ahlak, töre ve kahramanlığını nesilden nesile ulaştıran birer vasıta hükmündedir. Dede Korkut’un bu sesi, zaman içerisinde verilen eserlerle, karda yuvarlanan bir kartopu misali daha da güçlenmiş daha da büyümüştür. Çünkü yaşam devam ettikçe ne savaşlar bitmiş ne de Türk milletinin gösterdiği kahramanlıklar eksilmiştir. Her biri başlı başına bir vatanperverlik, fedakârlık ve yiğitlik örneği olan bu kahramanlıkların en büyük örneklerinden biri, günümüzden yüz yıl önce Çanakkale’de yaşanmıştır. Birçoğu daha gençlik çağında olan on binlerce insan, sırf bu toprakların bağımsız kalması, bayrağımızın özgürce dalgalanması, gelecek nesillerin huzur ve güven içinde yaşaması için hiç düşünmeden can vermiştir. Bu aziz şehitlerin, hangi amaçla bu dünyadan vazgeçtiklerini günümüz gençliğine hatırlatmak ise yine edebiyatın görevi olmuş ve bu doğrultuda roman, hikâye, şiir gibi değişik türlerde binlerce eser kaleme alınmıştır. İşte bu eserlerden biri de *Koçaklar 1915 Çanakkale* olmuştur.

Hisarcılar Akımı’nın temsilcilerinden olan Oyhan Hasan Bildirki² tarafından 2012 yılında kaleme alınan bu eser, “Geçmiş unutulursa, gelecekte kaygılı

²“İlk şiirini Aydın’da Ses gazetesinde (1962) yayınlayan Bildirki, 1969 yılından sonra edebiyat dergilerinde eleştiri, araştırma, şiir ve hikâyeleriyle yer aldı. Bazı gazetelerde 192

olmak gerek.” (Bıldıırki, 2012: 12) düşüncesiyle günümüz gençliğine köklerini hatırlatmayı hedeflemektedir. Yazar, bu amacına ulaşmak için sadece Çanakkale Savaşları’ni konu edinmekle yetinmemiş, olay anlatımında Dede Korkut söylemine benzer bir tarz benimsemiştir. Böylece okuyucusuna hem Çanakkale’yi hem de Dede Korkut’u hatırlatıp Türk tarihini bir bütün olarak ele almayı hedeflemiştir. Yapılan bu araştırmada da romanla Dede Korkut Hikâyeleri söylem, teknik ve içerik açılarından karşılaştırılarak yazarın anlatımında yer verdiği Dede Korkut söyleminin roman tekniğine uygun olup olmadığı incelenmeye çalışılmıştır.

2. Dede Korkut Hikâyelerinin Söylem Özelliği

Değişik tarihî kaynaklarda hayatı hakkında farklı bilgiler bulunması sebebiyle kim olduğu tam olarak bilinmeyen Dede Korkut (Gökyay, 1994: 77-80), Oğuzların gelenek ve törelerini çok iyi bir şekilde bilen bir Türk büyüğüdür. Öğütleriyle topluma yol gösteren, bilgisiyle sorunları çözen, hanlara danışmanlık yapan, kerametler gösteren, ileri görüşlü ve saygın bir halk kahramanıdır. Dede Korkut, Allah’ın gönlüne ilham etmesiyle gaipten haberler veren ve dedikleri halk tarafından yerine getirilen biridir (Ergin, 1964: 1). O, aynı zamanda kopuz çalmayı ve türkü söylemeyi bilen ve öğreten güçlü bir ozandır (Gökyay, 1994: 78). Yani, efsanevi bir Türk atası olarak tanımlanabilecek olan Dede Korkut, Oğuzların hayatından kesitler sunan hikâyelerin anlatıcısıdır.

12 bölümden oluşan Dede Korkut hikâyeleri, bu anlatıların teşekkül ettiği yıllarda Oğuz Türklerinin yaşam tarzını, inançlarını, kahramanlıklarını, kolektif zevk ve şuurlarını edebî bir biçimde aktarmaktadır (Aktaş, 2000: 31). Bunun yanı sıra bu hikâyelerin içeriğinde eski Türk destanlarını, özellikle Oğuz Destanı’ni anımsatan olay ve ifadeler de görülmektedir. Bu benzerlikler Dede Korkut hikâyelerinin, destanlardan seçilen olayların zamanla halk arasında değişip gelişmesi neticesinde ortaya çıktığı ihtimalini güçlendirmektedir. Örneğin hikâyelerde yer alan Hanlar Hanı Bayındır Han, anlatılarda kendisine yüklenen işlev ve konumuyla, eski Türk tarih ve destanlarındaki Büyük Han’a benzemektedir. Yine hikâyelerde kullanılan isimler, bahsedilen âdet ve inanışlar gibi hususlar Oğuz Destanı’ni çağrıştırmaktadır (Banarlı, 1998: 406).

çeşitli mahlaslar kullanarak köşe yazıları yazdı. Alaaddin Korkmaz ile birlikte, Bursa’da, “Bursa’da Zaman” adlı bir edebiyat dergisi çıkardı. Beşparmak ve Sarızeybek dergilerinin isim babalığını yaptı. (...) Başta Hisar olmak üzere; Fikir ve Sanatta Hareket, Şafak, Adımlar, Alkım, Bursa’da Zaman, Doğuş Edebiyat, Töre, Millî Eğitim ve Kültür, Millî Eğitim, Millî Kültür, Gülpınar, Dolunay, Çağrı, Yiğit Efem, İnanç, Tarla, Öncü Edebiyat, Türk Edebiyatı, Türk Dili, Antoloji, Balova, Sevgi Yolu, Erciyes, Genç Kardelen, Tay, Alkış, Herfene, Berceste, Akpınar, Akköy, Ortanca, Kültür Çağlayanı, Bilge Çocuk, World Literature, Söke Öykü Roman, Sarızeybek ve Beşparmak dergilerinde edebi yazıları yayınlanmıştır” (Bıldıırki, 2012: 5-6).

Bu sebeple de Dede Korkut hikâyeleri, “tıpkı Koroğlu hikâyeleri gibi, diliyle ve kültürüyle oğuz olan üç memleket, Türkiye, Azerbaycan ve Türkistan” (Boratav, 1958: 31)da fazlasıyla ilgi görmüş ve benimsemiştir. Bu hikâyeler, hem yazıldıkları dönemi hem de daha eski zamanları yansıtmaları açısından bir anlamda bütün Türk tarihinin sentezi gibidirler.

Manzum ve mensur karışımı anlatımlarıyla destansı bir nitelik gösteren bu hikâyelerde; sanatlı bir söyleyiş kaygısı gütmeyen, içten ve doğal bir üslup hâkimdir. Hikâyelerde her ne kadar sanat kaygısı güdülmese de zengin bir anlatım vardır. Mesela anlatıma akıcılık ve güzellik katmak için manzum ve mensur parçalar arasındaki anlatım farklılığından istifade edilmiştir. Mensur anlatımdaki monotonluğu kırmak için sık sık kahramanlara söz hakkı verilmiş, yani manzum kısımlar devreye sokulmuştur. Böylece hem kahramanların duygu ve düşünceleri aktarılmış hem de metne hareketlilik getirilmiştir (Korkmaz, 2004: 107). Bu anlatım tekniğinin yanı sıra, halkın kullandığı benzetme ve deyimlere de sıkça yer verilmiştir. Yine, hikâyelerde bolca tekrar ifadeler kullanılmış, böylece farklı olaylardan bahseden metinlerin aynı çatı altında toplanması sağlanmıştır (Üstünova, 2008: 138). Ayrıca kısa, yalın ifadelerin yanı sıra günlük konuşma dili kullanılarak canlı bir anlatım oluşturulmuştur. Böylece “hikâyeler, tabiiği bozmayan kısa cümleler, bunların çeşitli kuruluşları ve yerli yerinde kullanılan, yadırganmayan sıfatlarla örülü, anlatıma sürat veren, okuyucuyu duraksatacak hiçbir engelle kösteklenmeden yürüyüp giden benzersiz bir üsluba sahip” (Gökyay, 1994: 79) olmuştur. Aslında, serbest nazım ve aliterasyonlarla ahenk kazandırılan bu üslup, Türk milletinin geleneksel anlatı tarzına uygun, destansı bir üsluptur. Bu sebeple, Dede Korkut hikâyelerini tam olarak anlamak için bu üslubun, yani destan dilinin öğrenilmesi gerekir (Gökyay, 1997: 192).

Hikâyelerde, VIII ve IX. yüzyıllardan beri Türk milletinin bütün yaşam tarzını etkileyen İslamiyet’in etkisini de görmek mümkündür. Özellikle İslamiyet’in kabulüyle birlikte Türk diline giren birçok yeni kelime bu hikâyelerde mevcuttur. Fakat hikâyelerdeki bu kelimeler, halkın işleyerek Türkçeleştirdiği biçimleriyle kullanılmıştır. Yani meydan, mutbak (matbah), Allah, resul, abdest, namaz, peygamber gibi Arapça ve Farsça kelimeler, ses, söyleyiş, mecaz ve anlam bakımlarından Türkçeleştirilmiştir. Böylece hem diğer dillere karşı mutaassıp davranılmamış hem de “fiilleri, mecazları, kafiyeleri, cinasları ve cümle örgüleri her sâniye millî olan” (Banarlı, 1998: 404) şaheser bir Türk dili oluşturulmuştur. “Batı Türkçesinin ilk devrinde yazılan” (Ergin, 1997: 349) ve bu millî halk dilinin mükemmelliğini günümüze kadar taşıyan en güzel örneklerden biri ise, Dede Korkut hikâyeleri olmuştur.

Masalımsı bir anlatımdan ziyade, kurgu sayesinde bahsedilen olaylara gerçekten yaşanmışlık izlenimi katmalarından (Develi, 2006: 7) dolayı modern hikâye ve romana daha yakın olan Dede Korkut metinleri, günümüz yazarlarına

da ilham kaynağı olmuştur. Bu sanatçılar,³ Dede Korkut hikâyelerinin olay örgüsüyle paralellik gösteren canlı ve akıcı anlatımını, “hikâyelerdeki olayları, kahramanları, söyleyiş özelliklerini, atasözü, deyim, alkış, kargış gibi kalıp sözleri ve çeşitli motifleri eserlerinde kullanmışlardır” (Karakaş, 2012: 112-113). Dede Korkut hikâyelerinin söylem gücünden istifade eden bu sanatçılardan biri de Oyhan Hasan Bildirki olmuştur.

3. “Koçaklar 1915 Çanakkale” Eserinde Dede Korkut Söylemi

Oyhan Hasan, Dede Korkut hikâyelerinden çok fazla etkilenen ve “modern destan yazıcısı” (Bildirki, 2012: 6) olarak anılacak kadar hikâyelerinde Dede Korkut ağzı kullanan bir edebiyatçımızdır. 2012 yılında yayınladığı *Koçaklar 1915 Çanakkale* eseri de bu öykünmenin bir örneğidir. Diğer bir ifadeyle yazar, Dede Korkut Hikâyeleri’ndeki dil ve üslubu benimseyip taklit ederek pastiş⁴ yöntemiyle yeni bir eser meydana getirmiştir.

Önsöz bölümünde, “Görüp baktım ki, Çanakkale’de yarattığımız yiğitlik dolu günler, üç beş şairimizin mısralarında kalmış, onlar da okunmaz olmuştur.” (Bildirki, 2012: 11) tespitini yapan yazar, yine aynı bölümde, “İstediğim, sadece benden sonra gelecek olan genç kuşaklara bir soluk götürmek, geçmiş ile gelecek arasındaki köprübaşlarını arayıp bulup, gün ışığına çıkarma yollarını göstermektir.” (Bildirki, 2012: 12) cümlesiyle de bu eseri neden kaleme aldığını dile getirmiştir. Tarihini unutan bir milletin köksüz ağaç gibi kuruyup tarihin tozlu sayfalarında unutilan mezar taşlarına döneceğini belirten Bildirki, bu eserinde iki büyük destanı harmanlamıştır. Bu harmanlama sırasında ise, Fuat Köprülü’nün “Bütün Türk edebiyatını terazinin bir gözüne, Dede Korkut’u öbür gözüne koysanız, yine Dede Korkut ağır basar.” (Ergin, 1964: IX) cümlesiyle kıymetini vurgulamaya çalıştığı Dede Korkut hikâyelerini örnek almıştır. Mesela eserinin bölümlerini bile, Dede Korkut hikâyelerinin kurgusuna benzer şekilde, bir önsöz ve 12 bölümden oluşturmuştur.

Romanının bölümlerini Dede Korkut hikâyelerine benzetmeyen çalışan Oyhan Hasan, roman kahramanı olarak seçtiği kişilerin isimlerini de hikâyelerdeki isimlere uygun belirlemiştir. Örneğin romanda kullanılan “Musa Balı Beyoğlu Adsız Bey, Akbıyık Sultan, Sarıca Beşe, Rüstem Oğlu Deli Boran, Namdar Batur, Fakir Nam Dilaver Derler Bir Koç Yiğit ve Hanlar Hanı Sultan Reşat” gibi isimler, Dede Korkut Hikâyeleri’ndeki “Dirse Han Oğlu Boğaç Han, Bay Büre Oğlu Bamsı Beyrek, Kazılık Koca Oğlu Yeğenek ve Hanlar Hanı Bayındır Han” gibi adlandırmaları anımsatmaktadır. Yine bu adlandırmalar sadece

³ Dede Korkut Hikâyeleri’nin anlatımından etkilenen sanatçılarımıza örnek olarak Kemal Tahir gösterilebilir. Konuyla ilgili daha geniş bilgi için bkz. (Karakaş, 2012).

⁴ Pastiş; “bir yazarın dil ve anlatım özellikleri, sözleri taklit edilerek gerçekleşir. Bir yazar bir başka yazarın biçimini kendi biçimiymiş gibi benimseyerek, okurun üzerinde oluşturmak istediği etkiye göre kendi metnine sokarak ya da özgül metnin içeriğini kendi metnine uyarlayarak yeni bir metin ortaya çıkarır.” (Aktulum, 2011: 133).

insanlarla sınırlı kalmamıştır. Mesela düşman denizaltı gemisine “Su Aygırı Nam Denizaltı” denildiği gibi “Nice Koçlar Yatağı Arıburnu” gibi yer isimleri de hikâyelerdeki isimleri çağrıştıracak biçimde kullanılmıştır.

Yazar *Koçaklar 1915 Çanakkale* eserine Dede Korkut söylemi kazandırmak için, anlatımını kısa cümleler üzerine inşa etmiş, bol bol sıfatlara ve tekrarlarla yer vermiştir. Yapılan tekrarlar sayesinde, hikâyelerde olduğu gibi farklı birçok olaydan bahseden eserde bütünlük oluşturulmuştur. Vasıflandırmalarda ise millî bir duyguyla hareket etmiştir. Türk askerlerinden bahsederken “gazilerim, şahbazlarım, koçlar, koçaklar, yiğitler, alp erenler, serdengeçtiler” gibi övgü dolu yüceltici sıfatlar kullanırken, düşman askerlerini, “kara dinli kâfir, Frenk köpekleri, yüreksizler, ürkek sığırcık alayı, töresizler, besmelesiz kefereler” gibi alçaltan ve hakaret içeren sıfatlarla nitelendirmiştir. Bu vasıflandırmalara uygun olarak da eserin birçok yerinde Türklerin, vatanlarını işgal eden düşmanlarına bile merhametle davrandığına dair örnekler vermiştir. Buna karşılık düşmanın acımasızlığını, kahpeliğini ve kalleşliğini vurgulamıştır. Eserde bu ifadelerin yer aldığı örneklerden biri, sahil kenarında oynayan dokuz masum Türk çocuğunu öldüren düşmanların esir edildiği sahnedir. Burada, Türklerin hissettikleri yoğun acılara rağmen esirlerine yine de insanca muamele ettikleri ve onlarla ilgilendiklerini anlatır. Öyle ki Türkler, kendileri zor yiyecek bulurken, esirlerin isteklerini yerine getirirler. Türklerin bu âlicenaplığı, düşman askerlerini bile şaşırır:

“Anzak oğlu Robert nam kâfir ileri durdu: ‘Karnımız açtır!’ dedi, şarap ve et diledi, ekmek istedi. Çağrı Bey, tez emrini verdi. Kâfirin gönlü hoş olsun diye aş, şarap, et ve dahi ekmek getirtti. Şol kara dinli kâfirler sevindiler. Ne var ki Türk’ün büyüklüğü, âlicenaplığı karşısında utandılar, yerin dibine geçtiler. Kimileri utançlarından ağladı. Kimileri verilenleri yiyemedi. Çağrı Bey, Anzak oğlu Robert nam kâfire sordu:

- Bre, kara dinli! Zavallı yavrulardan ne istediniz? Bu yaptığımız kepezelik nice iştir? Hangi defterde yazar böyle kancık işler? Bir de medenî insanlar olacaksınız. Hani nerde kaldı sizin medeniliğiniz? Yazık size, vah size!

Robert nam kâfir başını yere eğdi, öylece ayıttı:

- Bizi başıslayınız. Bir yanlış iş tuttuk. Biz dahi emir kuluyuz. Verilen emri yerine getirmekten gayri suçumuz, kusurumuz yoktur” (Bıldırcı, 2012: 45).

Oyhan Hasan, Dede Korkut Hikâyelerinde olduğu gibi, Türk milletinin hangi şartlarda olursa olsun her zaman töreye sahip çıktığını ve insanlığı önde tuttuğunu vurgulamaya çalışır. Bunu yaparken de, yukarıdaki örnek metinde görüldüğü üzere, yine Dede Korkut Hikâyeleri’ndeki söylemlere benzer şekilde seslenmelerden yararlanır. Dede Korkut Hikâyeleri’nde sıkça karşılaşılan ve

yiğitlik, kahramanlık duygularını çağrıştıran “Bre!” ve “Han’ım, Hey!” nidalarını eserin birçok yerinde kullanır. Böylece okuyucuyu eser boyunca canlı tutan bir anlatım sağlamaya çalışır. Eserde tekrar edilen ifadeler ise, sadece bu seslenmelerden ibaret değildir. Örneğin zamanın geçtiğini anlatmak için eserin altı değişik yerinde:

“Zaman, avara kasnak. Tutabilene aşk olsun.

Döndükçe dönüyor, dönüyor.

Döndükçe dönüyor!” (Bıldıırki, 2012: 88, 89, 98, 104, 158, 165).

mısralarını kullanmıştır. Aslında olayı aktarırken şiirsel anlatım kullanmak, modern anlatı türlerinden biri olan romanda pek sık karşılaşılmayan bir durumdur. Roman, “yazarın deneysel ego’lar üzerinden varoluşa dair birtakım temaları sonuna kadar incelediği büyük düzyazı biçimi” (Kundera, 2009: 160) olması yönüyle şiirsel anlatımdan uzaktır. Yani romanda olayların anlatımı mısralarla değil satırlarla yapılır. Oysa geleneksel anlatı tarzını kullanan Dede Korkut Hikâyeleri’nde, manzum ve mensur anlatım iç içedir. Hikâyelerdeki anlatımı örnek alan Oyhan Hasan da, eserini roman olarak kurgulamasına rağmen, bu anlatım biçimlerini birlikte kullanır. Düzyazıdan manzum bölümlere ise, yine hikâyeleri hatırlatır bir biçimde, “ayıttı, aydur, söyledi, ne söylemiş, bakalım, görelim” gibi ifadelerle geçiş yapmıştır. Eserde 18 Mart 1915 Perşembe günü Çanakkale’de yaşanan kahramanlıkların anlatıldığı bölüm, bu anlatım biçimlerinin birlikte kullanımına güzel bir örnektir:

“Hanım, hey! O çağda, kılıç tutan ellerin hile dokuduğu çağda...
Kişioğlunun talihinin ters döndüğü çağda, Osmanoğlu'nun hali
nicedir? Bakalım, görelim:

- ‘Ah yiğitler, vah yiğitler

Kılıç belde süs yiğitler

Çarşı pazar fiskos eder

Nerde kaldı bey yiğitler?’

Bre Han'ım hey! Vakit tamam oldu, söz açıldı. Bizi bilmezlerden sanma. Ah, vah edip sızlanma. Elbet biliriz biz de o meseli: "Söz gümüştürür, sükût altundurur." Amma lakin bizim işimiz susmak değil. Bizim işimiz oturup uluorta laf etmek değil. O iş, hatun kişi işidir. Dil susarsa, mazi unutulur. O serdengeçti yiğitlerin, palabıyıklı, kor ateş yürekli, demir bilekli yiğitlerin destanı unutulur mu hiç? Uzun sözün kısası Han'ım, o destan şöyle başlar:

Kişioğlunun gözünü karalar bürüyen çağda, salkım salkım kızıl güllerin açmaz olduğu çağda, yavruların atasından koparıldıkları

çağda, yıllardan 1915, günlerden 18 Mart Perşembe. Kestirmeden diyeyim, yiğitlerin harman olduğu gün.

Ne demişler?

Lapa lapa kar yağsa yaza kalmaz,

Vakti erişmese gökçe çimen bile

Tavlı topraktan başını kaldıramaz” (Bıldırki, 2012: 58-59).

Anlattıklarına Dede Korkut’un söylem gücünü katmayı arzulayan Oyhan Hasan, oluşturduğu bu eserde kendini Dede Korkut yerine koyar. Dede Korkut’un anlatıcı olarak hikâyelerde yer almasını taklit ederek kendini kurmacanın içine dâhil eder ve “Oyhanata” ismini kullanır. “Osmanlı’nın tam bilicisi, güngörmüşü”, “ozanlar ozanı” “Osmanoğlu’nun dar zamanlarındaki yol göstericisi” ve “ağzı dua bilir” (Bıldırki, 2012: 36, 66, 75) gibi vasıflarla övülen “Oyhanata”, aynen Dede Korkut gibi bölümlerin sonlarında, önemli olaylarda ortaya çıkıp akıl vermekte ve dualar etmektedir. Eserde “Oyhanata” kişisine yüklenen işleve en güzel misallerden biri, “Norfolk Alayı”nın ortadan kayboluş hikâyesinin anlatıldığı bölümün sonudur. “Norfolk Alayı”nın bir bulut içine girerek nasıl kaybolduğunu anlatan yazar, bölümü “Oyhanata”nın duasıyla bitirir:

“Oyhanata’m çıkıp geldi. Soy soyladı, boy boyladı. Tutup bu destanı düzdü. Koçlar yatağı Arıburnu’nda savaşıyor yiğitlerimize armağan etti. Adları, sanları unutulmasın, kızılca kıyamet kopana kadar anılsın diye.

Dua edelim Han’ım!

Böyle yiğitlerin ocağı kurumasın. Vatan için savaşacaklarımızın sayısı çok olsun.

Âmin!” (Bıldırki, 2012: 158)

Dede Korkut Hikayeleri’nin önemli bir özelliği de öğütler içeren bir yapısının olması, “At ayağı çabuk, ozan dili çevik olur.” (Ergin, 1969: 45) ve “Eski dutun biti, öksüz oğlanın dili acı olur.” (Ergin, 1969: 203) gibi atasözlerine çokça yer vermesidir. Halkın önde gelen isimlerinden olan ve törenin, kültürün öğreticisi olan Dede Korkut, anlatımının hem daha şiirsel hem de daha özlü olabilmesi için böyle bir yol tercih etmiştir. Aslında bu yöntem, sözlü geleneğe bağlı anlatı türlerinin genel bir özelliğidir. Bu yöntemle, anlatılanları yazılı olarak görme imkânına sahip olmayan dinleyicilerin, bahsedilenleri akılda tutabilmesi hedeflenmektedir. Dede Korkut Hikâyeleri’nin daha giriş kısmında bu anlatım biçiminin güzel bir örneği mevcuttur:

“Dede Korkut soylamış: Allah Allah demeyince işler düzelmez, kadir Tanrı vermeyince er zenginleşmez. Ezelden yazılmasa kul

başına kaza gelmez, ecel vakti ermeyince kimse ölmez. Ölen adam dirilmez, çıkan can geri gelmez. Bir yiğidin kara dağ yumrusunca malı olsa yığar, toplar, talep eyler, nasibinden fazlasını yiyemez. Gürüldeyip sular taşsa deniz dolmaz. Kibirlik eyleyen Tanrı sevmez, gönlünü yüce tutan erde devlet olmaz. Eloğlunu beslemekle oğul olmaz, büyüyünce bırakır gider, gördüm demez. Kül tepecik olmaz, güveyi oğul olmaz. Kara eşek başına gem vursan katır olmaz, hizmetçiye elbise giydirdsen hanım olmaz. Lapa lapa karlar yağsa yaza kalmaz, yapağılı yeşil çimen güze kalmaz. Eski pamuk bez olmaz, eski düşman dost olmaz. Kara koç ata kıymayınca yol alınmaz, kara çelik öz kılıcı çalmayınca hasım dönmez, er malına kıymayınca adı çıkmaz. Kız anadan görmeyince öğüt almaz, oğul babadan görmeyince sofraya çekmez. Oğul babanın yerine yetişenidir, iki gözünün biridir. Devletli oğul olsa ocağının korudur. Oğul neylesin baba ölüp mal kalmasa. Baba malından ne fayda başta devlet olmasa. Devletsiz şerrinden Allah saklasın hanım sizi!” (Ergin, 1969: 15-16)

Atasözleriyle sağlanan bu anlatım tarzını, Oyhan Hasan’ın eserinde de görmek mümkündür. “Oyhanata” ismiyle anlatıda bir kahraman olarak yer alan yazar, atasözleriyle anlatıma önem verir. Eserinin birçok yerinde; “Türkmen’in oturduğu bayırla sırt, yediği ayran ile turp, konuştuğu da vırtlara zırt.”, “Isıracak köpek dişini göstermez.” “Kader, ağını kendisi örermiş.” ve “Horozu çok olan köyün, sabah tez olur.” (Bıldırki, 2012: 37, 80, 156, 162) gibi değişik atasözlerini kullanır. Böylece esere, Dede Korkut Hikâyeleri’ndeki gibi bir söylem özelliği katmaya çalışmıştır.

Hikâyelerle eser arasındaki benzerlik sadece söyleyiş özellikleriyle sınırlı değildir. Eserde anlatılan olaylar, hikâyelerdeki olayların kurgusuna da benzemektedir. Mesela, “Musa Balı Beyoğlu Adsız Bey” isimli birinci bölüm, Dede Korkut Hikâyeleri’nin birincisi olan “Dirse Han Oğlu Boğaç Han” hikâyesini anımsatır. Bu bölümde Musa Balı Bey’in, aynen Dirse Bey gibi, çok uzun bir süre sonra oğlu olur. Musa Bey, 1895 yılının Haziran ayında dünyaya gelen oğlunun şanına toy düzenler, bütün beyleri ağırlar. Toy sonrası Akça gelene muştı olarak verdiği sürünün “Urum oğlu nam kâfir Pavli” tarafından kaçırıldığını, çobanın ise öldürüldüğünü haber alır. Adamlarıyla silahlanıp düşmanı bozguna uğratan Musa Balı Bey, bu akın sırasında yaralanır ve ölür. Vasiyet olarak ise oğluna “Adsız” isminin verilmesini söyler. Yıllar içerisinde büyüyen Adsız Bey, bir gün ava çıkar. Bu av sırasında, yıllardır aradığı baba katilinin kaldığı yeri öğrenir. Arkadaşı Mehmet’le birlikte Pavli’nin olduğu yere gider ve bir yolunu bularak onu öldürür. İntikamını almış olan Adsız Bey, o gün başlayan savaşa katılmak üzere Mehmet’le birlikte cepheye gider. Adsız Bey’in, babasının intikamını aldığı haberi ise obada tez yayılır ve şölen düzenlenir. Bu bölüm, Musa Balı Bey’in uzun bir süre evlat sahibi olamayışı, çocuk olduğunda obada şölen düzenlenmesi, çocuğa uzun süre isim

verilmemesi, büyüyen Adsız Bey'in Boğaç Han gibi ava çıkması ve Adsız Bey'in kahramanlıklar göstermesi gibi hususlardan "Dirse Han Oğlu Boğaç Han" hikâyesine benzemektedir. Görüldüğü gibi yazar, eserinde sadece Dede Korkut ağzını kullanmakla kalmamış, hikâyelerde geçen olaylarla kurguladığı olaylar arasında bağlantılar oluşturmuştur.

4. Sonuç

Edebiyatımızın en önemli kültür miraslarından biri olan Dede Korkut Hikâyeleri, asırlar boyunca hem kültürün taşıyıcısı hem de birçok sanatçıya ilham kaynağı olmuştur. Bünyesinde Türk milletinin köklü tarihini barındıran bu hikâyelerden etkilenecek buradaki anlatım tarzını modern anlatı türleri üzerinde deneyen yazarlardan biri de Oyhan Hasan Bildirki'dir.

Dede Korkut'un bu güçlü sesini örnek alan Oyhan Hasan, bu söylem tarzıyla Türk milletinin tarihinde önemli bir yer tutan Çanakkale Zaferi'ni birleştirmiştir. *Koçaklar 1915 Çanakkale* adıyla basılan ve "roman" olarak nitelendirilen bu eser, aslında geleneksel anlatı türlerinin bir özelliği olan manzum-mensur karışımı anlatımı kullanması, kahramanların tahlillerine yeterince yer vermemesi yönleriyle modern roman tekniğine aykırı bir yapıya sahiptir. Yazarın, Dede Korkut tarzı bir anlatım yakalayabilmek için kurmacaya dâhil olması da roman anlayışına uzak bir tutumdur. Önsöz haricinde on iki bölümden oluşan bu anlatıda birçok kahraman ve olayın olması, kahramanların derinlemesine tanıtılmaması gibi hususlardan hareketle bu eserin romandan ziyade hikâye türüne daha yakın olduğu söylenebilir.

Eserin geneline bakıldığında, hem Dede Korkut ruhunu yaşatmak hem de Çanakkale Savaşı'nda can veren şehitlerin hatırasını anmak, unutulmalarını sağlamak isteyen yazarın hedefine ulaştığı görülmektedir. Zira Oyhan Hasan; eserde kurguladığı birçok olayla Çanakkale Savaşı'nın değişik yönlerini, kahramanlarını hatırlattığı gibi; manzum ve mensur karışık anlatımıyla, isimleri kullanım tarzıyla, eserin genelinde kurduğu kısa cümleleriyle ve atasözleriyle oluşturduğu özlü ifadeleriyle Dede Korkut ağzını eserine yansıtabilmeyi başarmıştır.

Kaynaklar

Aktaş, Şerif (2000). "*Dede Korkut Hikâyelerinin Edebî Değeri ve Çağdaş Yorumu Üzerine*", Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, ss. 31-34.

Aktulum, Kubilay (2011). *Metinlerarasılık // Göstergelerarasılık*, Ankara Kanguru Yayınları.

- Banarlı, Nihad Sâmî (1998). “*Anadolu’da Destânî Türk Edebiyatı ve Dede Korkut Hikâyeleri*”, Resimli TürkEdebiyatı Tarihi I, MEB Yayınları, İstanbul.
- Bıldırki, Oyhan Hasan (2012). *Koçaklar 1915 Çanakkale*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Boratav, Pertev Naili (1958). *Dede Korkut Hikâyelerindeki Târihî Olaylar ve Kitabın Te’lif Tarihi*, Kurtuluş Matbaası.
- Develi, Hayati (2006). *Dede Korkut Hikâyeleri*, Alkım Yayınları, İstanbul.
- Ergin, Muharrem (1964). *Dede Korkut Kitabı*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- _____ (1969). *Dede Korkut Kitabı*, MEB Yayınları, İstanbul.
- Ergin, Muharrem (1997). *Dede Korkut Kitabı II*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Gökyay, Orhan Şaik (1994). “*Dede Korkut*”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt 9, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, ss. 77-80.
- _____ (1997). “*Dedem Korkut Hikâyelerinde Bazı Düzeltmeler’e Düzeltmeler*”, *Seçme Makaleler 2 / Kim Etti Sana Bu Kârı Teklif*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Karakaş, Rezan (2012). “*Devlet Ana Romanına Nakşedilen Dede Korkut Dil ve Üslup Özellikleri*”, *TÜBAR (Türklük Bilimi Araştırmaları)*, Sayı XXXI, ss. 111-127.
- Korkmaz, Zeynep (2004). “*Dede Korkut Hikâyelerinde Dil-üslûp Bağlantısı*”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten* (1998), C. I, S. 41, ss. 101-112.
- Kundera, Milan (2009). *Roman Sanatı*, (Çev. Aysel Bora), Can Yayınları, İstanbul.
- Üstünova, Kerime (2008). “*Dede Korkut Kitabını Oluşturan Destanlardaki Ortak Özellikler*”, *Turkish Studies*, Volume 3/1, Winter, ss. 138-144.